

Lahti

Talousarvio 2025

Taloussuunnitelma 2025–2027

Lahden seudun joukkoliikennelautakunta
10.9.2024

Kaupunkiympäristölautakunta 11.9.2024

Sisällys

1. Kaupunkiympäristön palvelualue	3
1.1. Kaupunkiympäristö	4
1.2. Joukkoliikenne.....	7
1.3. Investointiosa	10
1.3.1. Kiinteä omaisuus.....	10
1.3.2. Julkinen käyttöomaisuus	10
1.3.3. Irtain omaisuus.....	11

1. Kaupunkiympäristön palvelualue

Tuloslaskelma	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	45 983 663	45 791 500	43 412 700	44 153 600	44 355 400
Myyntitulot	18 653 293	19 754 000	19 449 500	19 880 300	19 975 500
Maksutulot	4 771 543	4 727 700	5 359 100	5 350 600	5 377 300
Tuet ja avustukset	2 294 669	1 268 000	920 000	996 900	996 900
Muut toimintatulot	20 264 159	20 041 800	17 684 100	17 925 800	18 005 700
Valmistus omaan käyttöön	698 707	514 000	514 000	514 000	514 000
Toimintamenot	-62 246 330	-64 057 600	-66 271 800	-66 092 100	-67 417 800
Henkilöstömenot	-12 087 178	-13 098 600	-13 778 900	-13 840 200	-14 051 800
Palvelujen ostot	-45 240 460	-47 177 900	-48 697 100	-48 672 800	-49 731 900
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 659 972	-1 739 700	-1 708 100	-1 861 000	-1 895 400
Avustukset	-108 645	-152 000	-152 200	-158 100	-161 200
Muut toimintamenot	-2 150 074	-1 889 400	-1 935 500	-1 560 000	-1 577 500
josta sisäiset vuokramenot	-1 017 422	-1 110 800	-1 026 500	-540 300	-540 300
Toimintakate	-15 563 959	-17 752 100	-22 345 100	-21 424 500	-22 548 400
Rahoitustulot ja -menot	-3 813	0	0	0	0
Vuosikate	-15 567 773	-17 752 100	-22 345 100	-21 424 500	-22 548 400
Poistot ja arvonalentumiset	-27 563 103	-27 706 000	-29 853 100	-30 070 200	-31 480 900
Tilikauden tulos	-43 130 876	-45 458 100	-52 198 200	-51 494 700	-54 029 300

Toiminnan kuvaus

Kaupunkiympäristön palvelualue vastaa perusedellytysten luomisesta kaupungin ja sen ympäristön kestäväälle kehitykselle sekä asukkaita ja asiakkaita tyydyttävälle asumiselle, yrittämiselle ja muulle kaupunkielämälle. Palvelualue hoitaa lisäksi Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, litin, Kärkölän, Lahden, Padasjoen, Orimattilan ja Sysmän muodostaman alueen joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävät. Palvelualue hoitaa myös Asikkalan, Heinolan, Hollolan, Kärkölän, Lahden, Myrskylän, Orimattilan, Padasjoen ja Pukkilan muodostaman alueen jätehuoltoviranomaiselle kuuluvat tehtävät.

Palvelualueeseen kuuluvat kaupunkitekniikka, kaupunkisuunnittelu sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Kaupunkiympäristön palvelualueetta johtaa kaupunkikehitysjohtaja. Palvelualueen hallinnolliset tukipalvelut hoidetaan konsernipalveluissa. Palvelualueen päätöksentekoelementteinä toimivat kaupunkiympäristölautakunta, rakennus- ja ympäristölupalautakunta, Lahden seudun jätelautakunta ja Lahden seudun joukkoliikennelautakunta. Kaikki vastuualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisina, joka vastaa talousarvioesityksestä koko palvelualueen osalta, Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä ja toimintaa lukuun ottamatta.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualueen toimintaan vaikuttaa rakentamisen suhdanne-tilanne, joka etenkin asuntorakentamisen osalta on alhaisin vuosikausiin. Asuntorakentamisen volyymi on laskenut alle puoleen tavanomaisesta ja sitä kautta rakentamisesta saatavat vero- ja lupatulot. Teollisten investointien puolella on sen sijaan nähtävissä positiivista kehitystä, Kempower Oy laajentumisen, Woodio Oy; Lyher Oy ym. sijoittumisten seurauksena. Fazer Oy makeistehtaan sijoittumispäätös Pippoon alueelle antaa yhä odottaa itseään. Pippoon alueen laajentuminen etelään jatkuu vuonna 2025 esirakentamisselvityksillä ja asemakaavoituksella.

Lainsäädännön muutokset ja niihin varautuminen vaikuttavat merkittävästi toimintaan uuden rakentamislain ja valmisteilla olevan uuden lunastuslain voimaan tullessa vuoden 2025 aikana. Myös jätelaki muuttuu vuonna 2025 tuoden tarkistuksia toimintatapoihin.

Vuoden 2024 aikana on neuvoteltu uudesta maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksesta kaupunkiseudun kuntien, Päijät-Hämeen liiton ja valtion kanssa vuosille 2024–2027. MAL-sopimuksen mukaisia toimenpiteitä edistetään saadaksemme sopimuksesta suurin mahdollinen hyöty Lahdelle.

Toiminnan ja talouden tasapaino-ohjelman tavoitteet

Kaupunginvaltuuston 20.5.2024 § 63 päättämän talouden tasapaino-ohjelman mukaisesti kaupunkiympäristön palvelualueelle kohdentuu yhteensä 4,0 milj. euron tasapainottamisen tavoite. Tasapaino-ohjelman taloudelliset tavoitteet kuvataan talousarviossa ja toimenpiteet kuvataan palvelualueen käyttösuunnitelmassa.

Kaupunkiympäristön palvelualueen 4,0 milj. euron tavoitteesta kohdentuu vuodelle 2024 0,1 milj. euroa, vuodelle 2025 0,9 milj. euroa, vuodelle 2026 1,8 milj. euroa ja vuodelle 2027 1,2 milj. euroa.

Kaupunkiympäristön palvelualueen tasapaino-ohjelmassa esitetään taksojen ja maksojen korotuksia, säästöjä kunnossapidon määrärahoihin ja palveluverkkoon sekä henkilöstösäästöjä. Vuoden 2025 syksyllä toteutetaan muutto Fellmanniaan,

mikä vähentää vuokratuluja noin 0,5 miljoonaa euroa vuositasolla.

Henkilöstösuunnitelma

Vuodelle 2025 henkilötyövuosia suunnitellaan 1 enemmän kuin on varattu vuoden 2024 käyttösuunnitelmassa. Lisäykset kohdistuvat kaupunkitekniikkaan ja joukkoliikenteeseen. Vuosille 2026-2027 suunnitellaan hieman vähemmän henkilötyövuosia kuin vuodelle 2025.

Henkilöstösuunnitelma (palkalliset henkilötyövuodet)	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Kaupunkiympäristön palvelualue	193	207	208	206	204

1.1. Kaupunkiympäristö

Sitovuus tuloarvio ja määräraha	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	27 940 897	28 070 600	25 916 500	26 037 000	26 158 000
Valmistus omaan käyttöön	698 707	514 000	514 000	514 000	514 000
Toimintamenot	-37 164 067	-37 729 400	-39 462 000	-39 118 700	-39 824 000
Toimintakate	-8 524 462	-9 144 800	-13 031 500	-12 567 700	-13 152 000

Toiminnan kuvaus

Sitovuuteen kuuluvat vastualueet: kaupunkiympäristön yhteiset, kaupunkisuunnittelu, kaupunkitekniikka sekä rakennus- ja ympäristövalvonta. Vastualueet vastaavat kaupungin alueiden kehityksestä ja kasvun edellytyksistä, tekevät maankunnallista yhteistyötä sekä huolehtivat Päijät-Hämeen kuntien joukkoliikenteen järjestämisestä ja jätehuollon viranomaistehtävistä. Vastualueet toimivat kaupunkiympäristölautakunnan alaisuudessa Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaista yksikköä lukuun ottamatta.

Kaupunkiympäristön yhteisiin varataan vastuualueisiin kuuluvan henkilöstö sekä palveluasetasoiset hankkeet.

Kaupunkisuunnittelun vastuualue luo perusedellytykset kaupungin toiminnalliselle ja kestäväälle kehitykselle. Kaupunkisuunnittelun vastuulla ovat yleis- ja asemakaavoitus, kestävä liikunnan edistäminen, liikenne- ja viherverkoston yleissuunnittelu, asunto- ja maapolitiikka, kiinteistönmuodostus, kiertotalouden edistäminen kaupunkiympäristön palvelualueella, paikkatietopalvelut sekä maastomittaus.

Kaupunkitekniikan vastuualue huolehtii siitä, että yleiset alueet katujen, viher- ja satama-alueiden muodossa ovat esteettömästi ja turvallisesti kaikkien liikkumismuotojen käytettävissä vuorokauden ajasta riippumatta. Kaupunkitekniikan tehtävinä ovat yleisten alueiden rakentaminen, kunnossapito sekä alueiden käytön hallinta. Se vastaa myös seudullisesta joukkoliikenteestä, pysäköinninvalvonnasta ja Lahden koulu- ja nuorisoyhteisöjen suunnittelusta.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualue toimii kaupunki-alueen ympäristöllisiin lupiin liittyvänä lupa- ja valvontaviranomaisena, jätehuoltoviranomaisena, terveyssuojeluviranomaisena sekä leirintäalueviranomaisena. Rakennus- ja ympäristövalvonnan yksiköt ovat rakennusvalvonta, ympäristöterveys, ympäristöpalvelut ja jätehuolto.

Rakennusvalvonta valvoo, ohjaa ja neuvoo rakennustoimintaa kunnassa ja huolehtii osaltaan kaavoituksen toteutumisesta. Rakennusvalvonnan tavoitteena on viihtyisän ympäristökuvan luominen. Tehtävänä on myös osaltaan varmistaa, että rakentamisessa noudatetaan hyvää rakennustapaa, ja että rakennettu ympäristö on terveellinen, turvallinen ja kestävä.

Jätehuoltoviranomaisen tavoitteena on edistää kiertotaloutta ja luonnonvarojen käytön kestävyttä, vähentää jätteen määrää ja haitallisuutta, ehkäistä jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvaa vaaraa ja haittaa terveydelle ja ympäristölle, varmistaa toimiva jätehuolto sekä ehkäistä roskaantumista.

Ympäristöterveys vastaa elintarvike-, terveysnsuojelu-, tupakka- sekä eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisesta valvonnasta ja eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä. Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää perusterveydenhuoltoa. Ympäristöterveys valvoo ihmisten terveyteen vaikuttavaa elinympäristöä ja suojelee väestön terveyttä.

Ympäristöpalvelut vastaa ympäristönsuojelusta kunnassa. Yksikkö vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien valmistelusta ja erityislakien valvonnasta sekä edistää ympäristönsuojelua: mm. vesiensuojelu, metsienhoito, luonnonsojelu, ympäristö- ja maa-ainesluvut, meluilmoitukset, roskaantuminen, ympäristötilan seuranta, ympäristökasvatus ja -neuvonta sekä leirintäalueviranomaisen tehtävät. Myös vesihuoltolaista sekä maankäyttö- ja rakennuslaista tulee tehtäviä.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

Palvelualue osallistuu kaupungin strategian kärkihankkeiden sekä valtion, seudun kuntien ja Päijät-Hämeen liiton kanssa vuonna 2024 solmittavan maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) -sopimuksen toteuttamiseen.

Kaupunkisuunnittelun toimintaympäristöön kohdistuvat muutokset jatkuvat koko suunnitelmakauden ajan. Toisaalta viime vuosien matalat korot ovat kääntyneet korkojen nousuksi, joka on osaltaan tyrehdyttänyt asunto- ja elinkeinoelämän tonttien omaksi ostamisen. Samaan aikaan korkojen nousu ja maailmatilanne ovat puolittaneet asuntorakentamisen määrän. Asuntorakentamisen määrän on ennustettu pysyvän matalalla tasolla ainakin vielä vuoden 2025 ajan.

Yritysten kiinnostus Lahtea kohtaan on kasvanut ja voidaan olettaa, että se pysyy hyvällä tasolla myös lähivuosien aikana. Uusien elinkeinoelämän alueiden suunnittelu, maa-alueiden hankinta sekä tonttien esirakentamisen tarve pysyy täten myös lähivuodet korkealla tasolla vaikkakin taloustilanteesta johtuen tehtävät toimenpiteet tulee suunnata, suunnitella ja ajoittaa aiempaa täsmällisemmin. Maanhankinnan, tonttituotannon, palveluverkon ja kustannustietoisuuden lisääminen kytketään vastaisuudessa nykyistä tiiviimmin yhteen laatimalla pitkän aikajänteen maankäytön toteutusohjelma vuoden 2025 aikana. Toteutusohjelma päivitetään jatkossa vuosittain.

Muuttuva tilannekuva edellyttää muutoksia henkilöstö- ja talousresurssien kohdentamisessa painottuen enemmän elinkeinoelämän sekä kohdennettujen asuntoalueiden suunnitteluun sekä kaupunkirakenteen tiivistämiseen. Samalla varaudutaan vastaamaan taantumien jälkeiseen asuntotuotannon kysyntään monipuolisilla, houkuttelevilla ja joustavilla kaavoitus- ja suunnitteluratkaisuilla.

Elinkeinoelämän alueiden maanhankinta, esirakentaminen ja kunnallistekniikan toteuttaminen edellyttävät merkittäviä lisäinvestointeja suunnitelmavuosien aikana. Uusien ja laajentuvien alueiden valmistelusta ja toteutuksesta aiheutuvat kustannukset kompensoituvat lisääntyvän elinvoiman sekä verokertymän kasvulla keskipitkällä aikajänteellä. Toteutuksen suunnittelussa ja ajoituksessa sekä aikajänteessä otetaan huomioon kaupungin taloudellinen tilanne.

Osaavan ja sitoutuneen henkilöstön saannin varmistamiseksi myös jatkossa tehdään määrätietoista kehitystyötä työympäristön, työtehtävien sisällön sekä palkkauksen kehittämiseksi. Haasteellisesta taloustilanteesta johtuen jatkossa kutistuvien henkilöstö- ja taloudellisten resurssien käyttö suunnitellaan ja kohdennetaan aiempaakin täsmällisemmin.

Kaupunkitekniikan tuotanto toteutetaan markkinaehtoisesti julkisen hankintalain asettamassa raamissa kilpailuttamalla. Käyttövoiman korvaamista sähköllä joukkoliikenteessä, omassa autokannassa sekä rakentamisen ja kunnossapidon hankkeissa jatketaan. Kaupunkitekniikka jatkaa ympäristöpääkaupunkihankkeen käynnistämää työtä hulevesien käsittelyn kehittämisessä, Mankeli-kaupunkipyörien palveluverkon ympärillä, valaistuksen energiaavainnoilla, kiertotalouden edistämällä sekä yleisellä elinkaariajattelulla kaikessa toiminnassaan. Omaisuuden hallinnan osaamista laajennetaan kaikkeen yleisten alueiden infraan katutilan lisäksi.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueella rakennustuotannon suhdannevaihtelut heijastuvat rakennusvalvonnan toimintaan. Vuonna 2024 uudisrakentamisen volyyymi putosi

varsinkin asuntorakentamisessa. Taantumien oletetaan näkyvän rakentamisessa vielä vuonna 2025. Yksittäiset käynnissä olevat suuret hankkeet tullaan oletettavasti jatkamaan rakennuslupavaiheeseen, vaikka toteutusta siirretäänkin myöhemmäksi. Rakentamista koskevaan lakiuudistukseen valmistautuminen on aiheuttanut huomattavan kouluttautumistarpeen koko rakennusvalvonnan henkilökunnan osalta sekä lisäkrytointi a henkilöstöön. Rakentamislain implementointia on tehty ja vaiheistettu lain valmistelun mukaan. Rakentamislain ”korjaussarja” on valmistelussa ja muutoksia on vielä odotettavissa, mutta 1.1.2025 alku on selkeä.

Ympäristöterveyden valvontasuunnitelman tarkastusmäärät tulevat hieman nousemaan kohdekohtaisen riskinarvioinnin tarkastelun jälkeen vuoteen 2023 verrattuna.

Toteumaa ja vaikuttavuutta pyritään parantamaan työnkuvia selkeyttämällä ja mahdollistamalla paremmin henkilöstön erikoistuminen. Lakiuudistukset ovat vaatineet panostusta koulutukseen ja uusiin säädöksiin perehtymiseen. Toimintaa on tehostettu laskutuksen automatisoinnilla sekä ohjaamalla toimijoita tekemään ilmoituksia yhä enemmän sähköisen ILPPA-palvelun kautta.

Ympäristöpalvelujen valvontasuunnitelman tarkastusmääriä ja vaikuttavuutta on lisätty parantuneen henkilöstöresurssin myötä. Lisäresurssi on edistänyt joutuisaa päätösvalmistelua. Paikkatieto- ja valvontaohjelman uusimisen myötä aloitetaan sähköisten hakemusten vastaanotto ja käsittely sekä parannetaan ympäristötiedon hyödyntämistä. Vesien- ja luonnonhoidon tehtäviä edistetään ulkopuolisella hankerahoituksella. Luontokoulu Kaisla koordinoi ympäristökasvatusta koko Salpausselkä Geoparkin alueella.

Rakennusvalvonnan tulot muodostuvat pääosin lupa- ja valvontamaksuista ja talousarvio onkin laadittu erityisesti sen varaan, että ennusteet rakentamisen määrästä ensi vuonna toteutuvat. Tulokertymän varmistamiseksi rakennusvalvontataksaa tarkistetaan määrävälein vähintään inflaation edellyttämällä tavalla.

Vuoden 2025 aikana uudistetaan jätelakia ja valmistaudutaan vuonna 2026 alkavaan kunnan järjestämään sekajätteen kuljetukseen. Lisäksi määritellään jätehuollon palvelutaso. Jätelain mukaisesti jätehuoltoyksikön menot katetaan täysimääräisesti Salpakierto Oy:n laskuttamalla jätehuollon perusmaksulla ja ne talousarviossa kustannusneutraaleja.

Toiminnan painopistealueet

Painopisteenä on kaupungin strategian ja talouden tasapainotusohjelman pohjalta toiminnan uudistaminen ja tehostaminen. Työtilojen käyttöä tehostetaan ja työympäristöä kehitetään siirtymällä uusiin toimitiloihin syksyllä 2025.

Vuoden 2024 aikana on tavoite saada kuulemisvaiheessa oleva Lahden suunta -työ eli Lahden yleiskaavan 2035 ja kestävän kaupunkiliikunnan ohjelma 2021-2025 hyväksytyksi. Vuoden 2025 aikana täsmennetään työn yhteydessä ja sitä ennen laadittuja kulttuurihistoriallisten rakennusten selvityksiä museoviranomaisten kanssa. Selvitysten täsmentämisellä on tavoite luokitella kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset nykyistä selkeämmin asemakaavalla suojeltaviin ja muihin rakennuksiin.

Kaupunkisuunnittelun vuoden 2024 merkittävin suunnitelma-kokonaisuus oli Keskustavisio 2040, joka hyväksyttiin touko-kuussa. Keskustavisio muodostaa keskustan tavoitetilan vuo-delle 2040. Vuoden 2025 aikana laaditaan toimenpideoh-jelma, joka määrittelee kuvauksen niistä toimenpiteistä, joilla tavoite saavutetaan.

Vuoden 2025 aikana laaditaan Lahden tonttituotannon toteut-tamisohjelma (LATU). Sen laadinnassa hyödynnetään vuonna 2024 laadittua elinkeinoelämän selvitystä sekä pitkän aika-jänteen tonttien käyttöönottosuunnitelmaa ja palveluverkko-selvitystä.

Keskeinen sekä edelleen jatkuva toimenpide on riittävä ja mo-nipuolinen kaava- ja tonttivaranto. Tämän toteuttamiseksi hankitaan maa-alueita sekä asemakaavoitetaan riittävä määrä monipuolisia ja kiinnostavia asuin- ja elinkeinoelämän-tontteja. Asuinalueiden kaavoituksessa sekä tontinluovutuk-sessa mahdollistetaan uusien asuin- ja rakennustyyppien to-teutumisen. Painopisteenä vuoden 2025 asemakaavoituk-sessa on vetovoimaisen pientalotonttitarjonnan kaavoittami-nen Karistoon ja Renkomäkeen sekä yrityselämän tonttitar-peesta huolehtiminen. Nykyisiä yritystontteja ei kaavoiteta muuhun käyttötarkoitukseen. Kaupunkipientalojen kaavoit-tusta ja toteutusta edistetään. Lisäksi asemakaavoituspa-nosta kohdennetaan kaupungin omistaman sen omasta kä-ytöstä poistuvan rakennuskannan kaavoittamiseen uuteen käyttötarkoitukseen.

Vuoden 2025 aikana jatketaan toimenpiteitä elinympäristön viihtyisyyden parantamiseksi luontoarvot huomioiden. Erityi-senä toimenpiteenä on viherratkaisujen sekä kaupunkivih-reän lisääminen vuonna 2024 laaditun viheralueohjelman ja kaupunkipuulinjauksen sekä muiden suunnitelmien linjausten perusteella. Myös muita kustannustehokkaita viihtyisyyttä pa-rantavia toimenpiteitä toteutetaan.

Vuoden 2025 aikana edistetään kestävän kaupunkiliikkumisen ohjelman mukaisia toimenpiteitä, Keski-össä tulevat olemaan kestävien liikkumismuotojen suunnit-telu sekä kestävien käyttövoimien jakeluverkon strategisten linjausten valmiiksi saattaminen ja pilottiaseman paikan löytä-minen.

Maankäytön toimintaympäristöön kohdentuu muutoksia myös mahdollisen uuden Lunastuslain voimaantulon ja valmisteilla olevan Alueidenkäyttölain ja Yhdyskuntakehittämislain myötä. Kaupunki osallistuu mahdollisuuksiensa puitteissa lainsää-däntötyöhön kommentoimalla ehdotuksia ja osallistumalla valmistelutyöryhmiin. Voimaantullessaan lakimuutokset tulle-vat edellyttämään muutoksia myös nykyisiin toimintatapoihin.

Vuonna 2025 jatkuu valmistautuminen lakisääteiseen tieto-mallipohjaiseen kaavoittamiseen, kaavoituksen ja rakentami-sen tietojen siirtämiseen valtakunnalliseen rakennetun ympä-ristön tietojärjestelmään (RYHTI) sekä uuden toimintatavan edellyttämiin muutoksiin paikkatietojärjestelmän osalta mah-dollistaen kansallisen tietomallin mukaisen kaavan piirtämi-nen ja tietojen siirtäminen valtakunnalliseen järjestelmään.

Digitalisaation edistäminen myös yksi vuoden 2025 merkittä-vistä toimenpiteistä Kaupunkisuunnittelussa. Lupa-asiointi-palvelua ja palautejärjestelmää kehitetään sähköisen asioin-nin sujuvoittamiseksi. Henkilöstön digiosaamista kehitetään sisäisillä koulutuksilla ja tiedonhallintaa kehitetään yhteis-työssä tietohallinnon kanssa.

Lisäksi osallistutaan aktiivisesti MAL-yhteistyösopimuksen toi-menpiteiden toteutukseen.

Kunnossapidon alueurakoinnissa kaupunkitekniikka tilaajana haluaa edelleen kehittää kaupallista mallia, urakan johta-mista ja päivittäistä tekemistä niin, että tavoiteltu laatutaso myös talvella olisi jatkossa saavutettavissa. Kaupunkitekniik-kaan kohdistuu talouden tasapaino-ohjelmassa säästötoimia. Kunnossapidettävän palveluverkon laajuutta tullaan kaventa-maan ja kunnossapidon laatutasoa laskemaan. Yleisten aluei-den valaistustekniikan kehittämistä vähemmän energiaa ku-luttavaksi jatketaan. Kadunvarsipysäköinti muutetaan pää-osin mobiilimaksamisen piiriin ja yhteistyötä Lahden Pysä-köinti Oy:n kanssa tarkennetaan muuttuneessa tilanteessa. Yleisten alueiden taksojen tasoja tarkastellaan ja erityisesti satama-alueiden taksajärjestelmää kehitetään. Julkisella käyttöomaisuudella parannetaan yleisten alueiden infran kun-toa ja käyttövarmuutta mm. liikennevaloristeysten peruskor-jauksilla, varmistetaan turvallinen käytettävyys ja aikaansaa-daan pysyviä käytön säästöjä mm. valaistusinfran korvausin-vestoinneilla. Myllysaaren siltojen peruskorjaus aloitetaan vuoden 2025 aikana. Ulkoliikuntapaikkojen rakentamisessa jatketaan Radiomäen alueen hankesuunnitelman toteutusta peruskorjaamalla urheilu- sekä hiekkakenttäalue. Viheralu-einvestoinneissa merkittävimminä hankkeina voi mainita Kes-kuspuiston skeittiparkin peruskorjauksen, Paskurinojan kun-nostuksen jatkamisen sekä Kirkkomaantien, Katinpuiston ja Patomäenpuiston leikkialueiden saneeraukset. Niemen sata-man kehittäminen jatkuu satamarakenteena näkyvimmän osan, eli Laivalaiturin ja Telakkatorin toteutuksella.

Rakennus- ja ympäristövalvonnan toiminnan painopisteinä ovat toiminta-alueen kasvun mahdollistaminen joustavan ja li-sääntyvän sähköisen lupakäsittelyn avulla. Lisäksi elinympä-ristöä ja asumisviihtyvyyttä pyritään parantamaan rakennetun ja luonnon ympäristön kunnosta huolehtimalla. Painopisteinä ovat myös asukkaiden ja eläinten hyvinvointiin sekä elinympä-ristön terveellisyyteen ja toimivuuteen kohdistuvat tehtävät. Toiminnassa korostuvat erityisesti ennaltaehkäisevät toimen-piteet. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan painopisteet ovat linjassa keskusviranomaisten antamien painopisteiden kanssa. Toiminnassa pyritään suorittamaan valvontaa valvon-tasuunnitelman tavoitteiden mukaisesti.

Jätehuoltoviranomaisen tavoitteena on jätehuollon palveluta-son määrittäminen, sujuvan ja asiakaslähtöisen kunnan kil-pailuttaman sekajätteen kuljetuksen valmistelu sekä kiertota-louden edistäminen jätehuoltomääräyksissä ja jätetaksassa.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Palvelualueen yhteiset			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	5	2	2
Kaupunkisuunnittelu			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	86	87	91
Toimintatulot/asukas	149	149	150
Kaupunkitekniikka			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	169	167	167
Toimintatulot/asukas	33	33	33
Rakennus- ja ympäristövalvonta			
Talous:			
Toimintamenot/asukas	66	66	68
Toimintatulot/asukas	33	33	33

1.2. Joukkoliikenne

Sitovuus toimintakate	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Toimintatulot	18 042 766	17 720 900	17 496 200	18 116 600	18 197 400
Toimintamenot	-25 082 263	-26 328 200	-26 809 800	-26 973 400	-27 593 800
Toimintakate	-7 039 497	-8 607 300	-9 313 600	-8 856 800	-9 396 400

Toiminnan kuvaus

Joukkoliikenne-palveluyksikkö vastaa liikennepalvelulain mukaisista joukkoliikenteen toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ja seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä Päijät-Hämeen kunnissa Lahden seudun joukkoliikenteen yhteistoimintasopimuksen ja liikenteen järjestämistapapäätösten mukaisesti. Lisäksi palveluyksikkö vastaa Lahden kaupungin koulukuljetusten suunnittelusta ja kilpailutuksesta, sekä talouden osalta Lahden kaupungin kaupunkipyöräjärjestelmästä. Palveluyksikkö on osa kaupunkitekniikan palvelualueita ja toimii Lahden seudun joukkoliikennelautakunnan alaisuudessa.

Palveluyksikön määrärahavaraus sisältää seudullisen joukkoliikenteen järjestämisen kustannukset, sisältäen liikennöintikustannukset, lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmän kustannukset, joukkoliikennelautakunnan kustannukset, yksikön muut toimintakulut ja joukkoliikenteen viestinnän ja markkinoinnin. Seudullisten kustannusten lisäksi määrärahavaraus sisältää Lahden kaupungin omia kustannuksia kaupunkipyöräjärjestelmän, koulukuljetusten suunnittelun ja kilpailutuksen sekä Lahden kaupungin työsuhdematkalippujen osalta. Määrärahoissa on myös varauduttu ennakoituihin indeksikotuksiin sekä osittaiseen valtionavustusten laskuun.

Toimintaympäristö ja sen muutokset

1.7.2022 käyttöön otetun uudistetun linjaston kehittämistä on jatkettu edelleen ja talvikaudelle 2024–2025 on linjastoon tehty palautteiden perusteella ja kokemusta perusteella hie-man muutoksia. Voimakkaasti kasvavat matkustajamäärät ovat myös edellyttäneet liikennöintiin korjaavia toimenpiteitä. Tehdyillä muutoksilla on parannettu liikennöinnin

kustannustehokkuutta sekä otettu huomioon lisääntyvien matkustajamäärien aiheuttamat haasteet liikennöinnissä.

Vuonna 2024 päätetty Lahden seudun liikenteen (LSL) uusi tavoitepalvelutaso huomioi edellisen selvityksen jälkeen maankäytössä tapahtuneet muutokset. Työn lopputulos ei ole sitova, vaan pitkän aikavälin tavoite, joka ohjaa jatkossa linjasto- ja aikataulusuunnittelua tutkittuun tietoon perustuen. Mahdolliset isommat muutokset reiteissä tai aikatauluissa päätetään erikseen jäsenkuntien resurssit ja tahtotilat huomioiden, joko hankintoja käynnistäessä tai aikataulukausien vaihtuessa.

Vuonna 2024 päätöksentekoon tuleva joukkoliikenteen seudullinen strategia puolestaan ohjaa LSL:n toimintaa strategiselta näkökulmalta. Strategiassa määritetään pidemmän aikavälin tavoitteet ja toimenpiteet, joilla toimintaa pyritään kehittämään entistä asiakasystävällisempään ja tehokkaampaan suuntaan.

Kesällä 2022 alkaneet uudet liikennöintisopimukset ovat lisänneet sähköisen linja-autokaluston määrää Lahden kaupunkiliikenteessä. Linja-autokalusto sähköistyy merkittävästi kustannusten ohjaamana ja laskee kaupunkiliikenteen kustannuksia noin 5–10 % verrattuna diesel- tai biodiesel-käyttövoimilla ajettuun liikenteeseen.

Vuonna 2024 joukkoliikennesopimukset on joutunut purkamaan yhden liikennöintisopimuksen merkittävien sopimusrikkomusten vuoksi. Sopimuksen purkamisen vuoksi joukkoliikennesopimukset on joutunut tekemään väliaikaisen suorahankinnan

ajalle 1.2.2024-5.8.2025 liikennöinnin turvaamiseksi. Hankinnasta aiheutuu merkittävät kustannukset yksikölle koko väliaikaisen sopimuskauden ajaksi.

Vuosina 2021–2023 on edistetty MAL-sopimuksen toimenpiteitä. MAL-sopimuksen toimenpiteiden toteuttamisella on saatu aikaisempaa korkeampia joukkoliikenteen valtionavustuksia. Vuoden 2024 osalta MAL-sopimusneuvottelut ovat edelleen kesken. MAL-neuvotteluiden henki on joukkoliikenteen kannalta haasteellinen ja uhkakuvana on valtionavustusten merkittävä leikkaantuminen. Lisäksi hallitusohjelmaan on kirjattu joukkoliikenteen osalta arvonlisäveron korotus 10 %:sta 14 %:iin. Joukkoliikenteen arvonlisäveron korotus on arvioitu tapahtuvan vuoden 2025 alusta. Valtionavustusten leikkaantuminen sekä arvonlisäveronkorotus vaikuttavat joukkoliikenteen talousnäkyymiin erittäin negatiivisella tavalla.

Vuosina 2020–2022 koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi joukkoliikenteen matkustamiseen ja lipputuloihin. Näihin on saatu valtion korona-avustusta. Vuoden 2022 loppupuolelta lähtien matkustaminen ja lipputulot ovat palautuneet merkittävästi. Vuonna 2023 joukkoliikenteessä tehtiin kalenterivuoden aikana eniten matkoja LSL:n historiassa, yhteensä n. 7 765 000 matkaa. Vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla matkustaminen on edelleen kasvanut. Vuoden 2023 ensimmäiseen puoliskoon verrattuna LSL:n liikenteessä on tehty vuoden 2024 alkupuoliskolla 5,8 % enemmän matkoja.

Helmikuussa 2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut kustannuskehitys ja inflaatio ovat nostaneet joukkoliikenteen kustannuksia merkittävästi. Kustannusindeksin mukainen liikennöntikustannusten nousu vuodesta 2020 vuoteen 2023 on ollut lähes 20 %. Polttoaineiden hintakehitys on toistaiseksi tasaantunut ja hieman laskenut, mutta työn kustannuksiin on odotettavissa nousua tulevina vuosina työehtosopimuksiin sovitujen korotuksien kautta.

Kaupunkipyöräjärjestelmän suosio kasvaa edelleen vuoden 2024 alkupuoliskolla. Kaudelle 2024 on tehty pieniä muutoksia asemien sijaintiin sekä hinnoitteluun. Vuonna 2024 kaupunkipyöräjärjestelmän vuosikustannukset laskevat ensimmäisistä indeksitarkistuksista huolimatta, koska sopimuksen aloitukseen ja laajennusoption käyttöönottoon painottuneet suuremmat maksuerät on suoritettu vuosina 2022–2023.

Toiminnan painopistealueet

Yleinen kustannuskehitys, odottamattomat ylimääräiset liikennöntikustannukset sekä valtionavustusten mahdollinen leikkaaminen aiheuttaa joukkoliikenteelle merkittäviä taloudellisia riskejä. Toisaalta voimakkaasti kehittyvä matkustus lisää joukkoliikenteen lipputuloja, mutta samaan aikaan luo painetta joukkoliikenteen kehittämisellä aikataulu- ja kapasiteettihaasteitten takia. Talouriskinä pyritään lieventämään liikennettä tehostamalla sekä lippujen hinnoittelulla. Talvikauden 2024–2025 alusta joukkoliikennelippujen hintoihin tehdään pieniä korotuksia. Syksyn 2024 yksikkö tekee laajemman selvityksen lipputuotteista sekä -hinnoittelusta. Selvityksessä huomioidaan mahdollinen tuleva ALV-korotus.

Joukkoliikenteen seudullisessa palvelutasosuunnitelmassa sekä joukkoliikenteen seudullisessa strategiassa on

tunnistettu laajasti toimia ja toimenpiteitä joukkoliikenteen kehittämiseksi. Näiden toimenpiteiden täytäntöönpanolle laaditaan toimenpideohjelma seuraaville 10–15 vuodelle. Yhtenä merkittävimpana toimenpiteenä on nostettu esiin Trion vaihtopysäkkialue, jolle siirtyisi käytännössä nykyisen Kauppatorilla sijaitseva paikallisliikenteen solmupiste. Vaihtopysäkkialueen toteuttaminen vaatii investointia, mutta toisaalta sen on laskettu tuottavan joukkoliikenteeseen arviolta n. 0,8M€ vuotuiset säästöt liikennöntikustannuksissa.

Lippu-, maksu- ja informaatiojärjestelmää kehitetään pitkäjänteisesti ja kestävästi, huomioiden muuttuneet liikkumistarpeet, sääntely ja kustannustaso. Järjestelmiin tehtyä kehitystyötä jatketaan ja kehityksellä pyritään myös laskemaan järjestelmäkustannuksia mahdollistamalla vanhojen taustajärjestelmien käytöstä poistoa. Merkittävänä yksittäisenä kohteena on VR yhteislipun kehittäminen, joka mahdollistaa joustavat matkaketjut yhdellä lipputuotteella.

Painettu aikataulukirja sekä verkkosivujen pdf-versio on korvattu kesäkauden 2024 alusta alkaen sähköisellä aikataulu-palvelulla. Palvelusta on mahdollista tulostaa omiin tarpeisiin soveltuvat aikataulut kotona tai vaihtoehtoisesti asiakaspalvelupisteillä. Samassa yhteydessä joukkoliikenteen pysäkki-informaatiota kehitetään asiakasystävällisemmäksi.

Viestinnän ja markkinoinnin resurssia on lisätty vuodelle 2024. Resurssia on kohdistettu erityisesti asiakashankintaan sekä helppokäyttöisen ja vaivattoman kuluttavan korostamiseen. Resurssi pyritään pitämään jatkossakin vähintään vuoden 2024 tasolla.

Vuonna 2024 joukkoliikenneyksikkö kilpailuttaa merkittävän määrän liikennöintisopimuksia, joka vauhdittaa liikenteen sähköistymistä edelleen. Kilpailutusten yhteydessä liikennettä ohjataan entistä houkuttelevampaan suuntaan sekä parannetaan mm. joukkoliikenteen esteettömyyttä.

Uusien liikkumispalvelujen, kuten sähköisen autonomisen liikenteen kehitystä ja taloudellista kannattavuutta seurataan, ja käydään markkinavuoropuhelua kehityksestä ja palvelun hinnoittelusta. Kohtuullisten kustannusten tai ulkopuolisen rahoituksen mahdollistamia autonomisia kokeiluja ja pilotoitua toteutetaan niihin soveltuvissa kohteissa.

Kutsuohjatussa palveluliikenteessä otetaan 7.8.2024 alkaen käyttöön uusi tilausjärjestelmän, joka parantaa palveluliikenteen saavutettavuutta sekä laajentaa liikennöntaiajoja.

Kaupunkipyöräjärjestelmän lipputuotteita ja asemasijainteja kehitetään kauden 2024 kokemusten ja palautteen perusteella. Kaupunkipyöräjärjestelmään etsitään keinoja lisätä käyttäjämääriä ja tuloja tulevina kausina.

Toimintaa kuvaava mittari	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025
Talous:			
Toimintamenot/asukas	222	223	227
Toimintatulot/asukas	145	150	150

1.3. Investointiosa

1.3.1. Kiinteä omaisuus

Yhdyskuntarakentamisen edellyttämästä maanhankinnasta päättää pääsääntöisesti kaupunkiympäristölautakunta sille myönnetyn määrärahan puitteissa. Määräraha kattaa myös eri tarkoituksiin ostetut rakennetut kiinteistöt ja hankittavilla kohteilla olevan puuston. Määrärahavarauksesta osoitetaan myös maankäyttösopimuksissa kaupungille tulevien maa-alueiden kirjanpidollinen meno.

Suunnitelmallisen raakamaanhankinnan rinnalla kaupungin tulee varautua maanhankintaan perustelluissa erityistapauksissa käyttämällä kiinteistökaupan etuosto-oikeutta ja lunastusmenettelyä sekä olemalla aktiivisesti mukana pakkohuuto-kaupoissa. Etuosto-oikeuden käyttämisasioissa päätösvalta

on kaupunginhallituksella. Etuosto-oikeutta käytettäessä osoitetaan rahoitus kaupunkiympäristölautakunnan maanhankintaan varatuista määrärahoista.

Jos yhdyskuntarakenteen kehittymisen kannalta merkittäviä maa-alueita tulee mahdolliseksi hankkia kaupungille, perustuu niiden hankinta lisätalousarvion kiinteän omaisuuden investointimenoihin varatun määrärahan yltävältä osalta.

Kiinteän omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Tulot sisältävät kiinteän omaisuuden myyntiin liittyvät myyntitulot ja mahdolliset rahoitusosuudet.

1 000 euroa	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	473	6 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Menot	-1 869	-7 000	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Netto	-1 397	-1 000	500	500	500	500	500

1.3.2. Julkinen käyttöomaisuus

Julkisen käyttöomaisuuden käytöstä päättää vuosittain kaupunkiympäristölautakunta käyttösuunnitelman yhteydessä.

Elinvoimahankkeiden rahoittamisessa hyödynnetään ensisijaisesti omaisuuden myynnistä saatavia tuloja. Kaupungin oman rahoituksen lisäksi hyödynnetään EU:n elpymisvaroja sekä valtion kanssa tehtävien MAL- ja ekosysteemisopimusten rahoitusta.

Erityisesti pyritään vauhdittamaan elinkeinoelämän alueiden, kuten Pippon sekä Radanvarren ja Keskustan aluehankkeiden toteuttamista sekä niitä kohteita, joista on sovittu yritysten

kanssa tehdyissä yhteistyösopimuksissa. Lisäksi vauhditetaan uusien asuntoalueiden rakentamista vastaamaan elinkeinoelämän investointien kasvavaa työvoimatarvetta. Yritysten tonttitarpeisiin vastataan riittävällä valmiiden yritystonttien tarjonnalla. Elinvoimahankkeiden suunnittelumäärärahan riittävyttä seurataan ja tarvittaessa esitetään lisämäärärahoja vuoden 2025 lisätalousarvioiden yhteydessä.

Julkisen käyttöomaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot. Tulot sisältävät julkisen käyttöomaisuuden myyntiin liittyvät myyntitulot ja mahdolliset rahoitusosuudet.

1 000 euroa	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	623	657	450	500	500	500	500
Menot	-47 056	-24 728	-28 414	-30 548	-30 914	-22 985	-30 914
Netto	-46 432	-24 071	-27 964	-30 048	-30 414	-22 485	-30 414

Hankeryhmät, 1 000 euroa	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Kadunrakennus	10 295 000	13 498 000	14 264 000	8 435 000	14 264 000
Satamat	2 619 000	1 700 000	1 500 000	700 000	1 500 000
Ulkovalaistus	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Liikennevalot	300 000	350 000	350 000	50 000	350 000
Liikuntarakentaminen	2 300 000	1 800 000	1 800 000	1 300 000	1 800 000
Viheralueiden rakentaminen	1 900 000	2 200 000	2 000 000	1 500 000	2 000 000
Elinvoimahankkeet	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000
Menot yhteensä	28 414 000	30 548 000	30 914 000	22 985 000	30 914 000

1.3.3. Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden sitovuus on investointisuunnitelman menot kaupunkitasoisesti.

Määrärahan kohdentamista yksiköille tarkastellaan talousarviovuoden aikana kaupunginvaltuuston myöntämän kokonaismäärärahan puitteissa.

1 000 euroa	TP 2023	KS+LTA:t 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027	TS 2028	TS 2029
Tulot	0	0	0	0	0	0	0
Menot	-171	-200	-200	-200	-200	-200	-200
Netto	-171	-200	-200	-200	-200	-200	-200